

ANNEMARIE OSTER
IN GESPREK METRenée
Fokker

‘Ik zou willen dat ik meer gevoel voor humor had’

Als ik binnenkom in de riante, verbouwde woonkamer van haar benedenhuis in de Amsterdamse Rivierenbuurt, wordt mijn gastvrouw nog even onder schot genomen door de fotograaf. Tussen de foto's door lacht actrice Renée Fokker (45) me vrolijk toe, en vervolgens gaan de groene ogen weer professioneel op oneindig. Even later nemen we plaats onder een parasol aan de nieuwe tuintafel, razendsnel in elkaar gezet door echtgenoot Tom. We praten over... alles. TEKST: ANNEMARIE OSTER / FOTO'S: KEES TABAK / VISAGIE: YVONNE NUSDORFER@ANGELIQUE HOORN

ZING “Ik zou graag goed kunnen zingen, maar ik heb een rare stem: op het toneel ben ik goed verstaanbaar, maar zodra ik ga zingen slaat mijn stem over! Maar ik heb toch een keer opgetreden in Paradiso, met bekende Nederlanders, voor kinderen met aids. Ik durfde niet, maar iedereen zei: ‘Dan zing je toch dat liedje *These boots are made for walking* van Nancy Sinatra? Die kan ook niet zingen!’ Op dat moment kon ik me helemaal voorstellen hoe lekker het moet zijn om popzangeres te zijn. Zo’n stadion vol en dan één arm laten zien, zoals *The Stones*. Zingen in musicals lijkt me ook wel wat. Ik ben niet zo’n operabeest, maar geniet van alles wat uit het hart komt. Bij ons thuis werd door mijn vader gezongen. Dat kon hij heel goed, net als pianospelen.”

VECHT

“Ik ben een doorbijter. Mijn vader kon alles, tot grote frustratie van alle acht kinderen. Over hem – hij is drie jaar geleden overleden – kan ik alleen maar leuke dingen vertellen. Hij was zo’n mooie man; op zijn drieëntachtigste nog steeds een plaatje! Hij kon schilderen, tekenen, van twee

camera’s één maken, jurken ontwerpen voor mijn moeder, wijnen maken... Hij was architect, intellectueel, artiest. Hij deed alles, alles, alles – gek werd ik ervan! Boks daar maar eens tegenop als kind. Zoiets maakt onzeker. Mijn moeder had daar geen last van; die zit van huis uit goed in haar vel. Vechtlust is ons dus niet met de paplepel ingegoten! Mijn vader zei altijd: ‘Kies iets in je leven waar je van houdt, dan word je gelukkig.’ Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Doordat het er thuis allemaal al wás, heeft niet ieder van ons zijn talenten kunnen ontplooiën. →

Ik ben op mijn zestiende weggegaan. Toen had ik het gehad met die hiërarchie in huis: als een na jongste ben je vaak de klos. Ik was de ergste puber van allemaal, deed alles wat god verboden had. Mijn vader heeft me wel eens over tafel getrokken: ‘Als je zo doorgaat, ga je naar een internaat.’ En ik: ‘Doe je toch niet, je houdt veel te veel van me!’ Op een gegeven moment had ik een huis gekraakt. Ik heb mijn school niet afgemaakt, zat daar maar bij een houtkachel jointjes te roken. Tot er opeens een grote auto stopte met een dame

die mij had gezien op een tentoonstelling: ‘Wil jij naar Tokio?’ Toen ben ik een halfjaar naar Japan gegaan als fotomodel en heb ik bakken met geld verdiend.

In mijn huidige vak moet ik natuurlijk ook vechten, met mezelf. Iedere keer weer denk ik: ik kan het niet! Bij iedere voorstelling moet ik mezelf weer opladen. Maar als het moeilijk is, en ik kom daar doorheen, dan is dat een enorme overwinning.”

HUIL

“Ik moet al huilen als Swiebertje gaat emigreren! Ik ben heel melancholisch. Die kamer daar wordt als laatste verbouwd, dus moest ik door alle paperassen heen. Bij iedere brief, ieder kattedelletje van mijn ouders kan ik zo in tranen uitbarsten. Ik kwam ook de map tegen die door mijn broers en zusters bij het overlijden van mijn vader is gemaakt. Als ik dan het stukje van mijn oudste broer lees, stromen de tranen over mijn wangen. En als er op de televisie een B-film wordt gedraaid over dingen die je raken, kun je me wegdragen.

Bij echt verdriet huil ik op een andere manier, maar ook dan uit ik me gemakke-

lijk. Soms, als ik het te graag wil, kan ik op het toneel niet huilen. Maar vergeet ik het, dan komen de tranen vanzelf. Het oude verhaal: als je te krampachtig bent, lukt het niet, maar zodra je het loslaat... Op het toneel is zelf huilen eigenlijk uit den bozen; dat moeten de mensen in de zaal doen.”

BID

“Als kind heb ik veel schietgebedjes gedaan. Bijvoorbeeld als ik een poppenwagen wilde! Ik zat op een katholieke school, omdat die om de hoek was. Mijn vader was niet religieus opgevoed; mijn moeder kwam uit een zeer katholiek gezin met twaalf kinderen. Maar in '61, na dat concilie, hebben mijn ouders de kerk vaarwel gezegd. Ik heb nog wel communie mogen doen – als enige niet in het wit, vanwege mijn alternatieve achtergrond. Toch spreekt dat catholicisme me aan. Vooral de zen-achtige ontwikkeling. Ik geloof niet in de hemel en zo, maar wel in een kracht in jezelf. Een soort verinnerlijking die haaks staat op de toneelwereld, met al die ego's. En het eigen ego niet te vergeten! Mensen die dat kunnen afzweren vind ik het interessantst: de denkers, de filosofen onder ons. Het hoeft niet eens op hoog niveau. Hier om de hoek kun je 'gewone' mensen tegenkomen van zeventig, tachtig die heel wijs zijn.

Ik heb altijd een hang gehad naar oudere mensen. Dat heeft ook te maken met het auto-ongeluk dat ik heb gehad toen ik zeventien was – ik was net twee dagen terug uit Tokio. Ik heb een jaar in het ziekenhuis gelegen, op de afdeling neurochirurgie; ik heb zelfs even op het randje van de dood gezweefd en ben vier maanden lang blind geweest. In die periode ben ik in korte tijd veel ouder geworden. Toen ik uit het ziekenhuis kwam, kon ik dan ook helemaal niks met leeftijdgenoten. Die moesten nog van alles uitzoeken. De dingen die ik had meegemaakt kon ik niet met hen delen. Daardoor heb ik me alleen gevoeld. Dat heeft denk ik een vechter van me gemaakt. Nadien ben ik mijn liefde, het toneel, achternagegaan. Bidden doe ik niet meer, maar ik ben wel

een beetje bijgelovig. Zo heb ik tijdens repetities altijd één tas bij me. Maar laatst had ik per ongeluk ook een plastic tasje bij me, en toen ging het opeens veel beter. Sindsdien neem ik die plastic tas mee!”

LACH

“Ik zou willen dat ik wat meer gevoel voor humor had. Als ik aan het werk ben en dingen lukken niet, dan kan ik niet relativieren. Op dit moment zeg ik – volgens de regie, ik ben het er zelf niet mee eens! – een bepaalde zin niet goed. Kon ik daar nou maar gewoon om lachen. Maar nee, ik lig 's nachts in bed die zin te herhalen tot ik er helemaal gek van word.

Ook privé heb ik soms moeite met relativeren. Bijvoorbeeld als ik kwaad ben op Tom (haar man, red.) en hij schiet in de lach. Dan word ik woedend. Een oud kindergevoel. Als ik serieus werd, ging iedereen lachen. En werd ik dan kwaad, dan gingen ze met z'n allen een 'sliep uit'-liedje zingen. Zelf plaag ik nooit. Ik huldig het oude principe: 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.' Ik gedij het best in harmonie. Dan kan ik lachen, ook om mezelf. Zo gauw er ergens een kwaaië genius zit – en dat voel ik haarscherp aan – verlies ik mijn gevoel voor humor.”

WERK

“Ik houd ontzettend van mijn werk. Als ik even geen werk heb, ga ik als een kleir kind zitten prullen. Maar wordt het te veel dan doe ik precies hetzelfde! Toch, als mijn kinderen (een dochter van 9 en een zoon van 14, red.) onder mijn werk zouden lijden, stop ik ermee. Althans, een tijdje!

Ik wist ik al heel jong dat ik actrice wilde worden, al heb ik eerst een dansopleiding gedaan na mijn avontuur in Japan. Dát was trouwens een cultuurshock voor een meisje uit Nijmegen: ik was superonzeker, wist niet eens dat ik er goed uitzag! Bij mijn ouders ging het om de binnenkant...

Zelf ben ik trouwens nooit veel met mijn uiterlijk bezig. Als ik aan het spelen ben, vergeet ik hoe ik er uitzie, en beweeg ik me op het bonkige af! Dat zien de mensen het liefst: iemand die gewoon

doet. Als ik mezelf terug zie, schrik ik wel eens, vooral nu ik wat ouder word.

Film en toneel vind ik even leuk. Ik houd van afwisseling. Bij film ben je veel zelfstandiger, maak je je eigen beslissingen. Er wordt niet gerepeteerd; je kunt heerlijk op je intuïtie afgaan, een eigen analyse maken van wat je hebt gelezen.

Bij toneel zijn die repetities fijn, mits in een ontspannen sfeer. Als je in een vertrouwde omgeving bent, kun je vreselijk op je bek gaan zonder dat je het gevoel hebt af te gaan. Maar soms is dat ellenlange gerepeteer ook wel storend. Dan ga je twifelen aan jezelf en loop je het gevaar te gaan 'zwemmen'. Ik denk er de laatste tijd steeds meer over na: waar het over gaat, dat rare spelen. Over onzekerheid, bevestiging, over erbij willen horen. Daardoor wordt het steeds betrekkelijker. Dat wil ik eigenlijk niet; ik wil mijn liefde voor toneel niet verliezen. Het is allemaal begonnen met de wens om een eigen wereld te creëren. Zo heb ik het als jong meisje ervaren. Dat ik alles om me heen vergat, in mijn eentje op straat ging spelen. Mijn droom was: met een kar door Nederland gaan en de mensen aan het lachen en huilen maken. →

De laatste tijd heb ik het gevoel dat ik iets te zwaar word belast. Ik ben net terug uit Wenen. Na hier maandenlang *Scènes uit een huwelijk* te hebben gespeeld, ging het stuk daar in het Duits in première. Daarvoor heb ik zes maanden Duits moeten leren met een coach. En daarna weer iedere avond vier uur op het toneel. Tegelijkertijd was ik bezig om teksten van Shakespeare uit mijn kop te leren voor de zes uur durende voorstelling *Romeinse Tragedies*. Soms ben ik zo moe dat ik bang word; dan wil ik niet meer. Maar ik train mijn geest: kom op, het is een leuke dag vandaag; ik ga bloemen kopen; het leven is mooi; ik heb gezonde kinderen, ik mag toneel spelen! Het is een voorrecht om die première te spelen! Als je bij Toneelgroep Amsterdam zit, is het gewoon heel hard werken.”

BEWONDER

“Ik heb nooit echt idolen gehad, nou ja Robert de Niro in die eerste films, van hem had ik een megaposter boven mijn bed. En ik fantaseerde dat ik naast hem in een vliegtuig zat – je begrijpt wat voor een

fantastisch gesprek wij hadden. Mijn bewondering geldt meestal iets wat met het vak te maken heeft. Laatst zag ik een documentaire over Quentin Tarantino. Wat een leuke man! Er kwamen mensen aan het woord die met de groten der aarde hebben gewerkt en meestal meteen naar huis gingen, maar bij Tarantino wilde iedereen blijven. Ik geloof zelf ook dat je in het film- en theatervak een mensenvriend moet zijn. Als regisseur moet je ervoor zorgen dat iedereen graag met jou wil werken, en dat de acteurs vleugels krijgen. Een bewonderswaardige eigenschap? Autonomie. Tom is volstrekt autonoom. Zelf verplaats ik me soms te veel in anderen waardoor ik mezelf kwijt raak. Soms zou ik iets rechtlijziger willen zijn."

DE TOEGIFT

Wat zou je aan het Shaffylied willen toevoegen?

"Bemin. Dan word je ook bemind. Dat is een wisselwerking."

Vind je het lied mooi?

"Ja, ik ben er mee opgegroeid."

Wat beschouw je als je grootste prestatie?

"Dat ik twee kinderen heb gebaard. Het ging niet al te gemakkelijk. Dat ik daar doorheen ben gekomen!"

Waar en wanneer was je het gelukkigst?

"Het eerste wat in me opkomt – heel gek – is dit moment: ik was veertien en zat op een rots in Bretagne waar een jongeman, Bruno heette hij, Franse liedjes zong. Jaren niet aan gedacht!"

Waar zou je graag willen wonen?

"Waar ik woon. Ik zou me nog wel iets mooiers kunnen voorstellen: het grote huis uit mijn jeugd bijvoorbeeld, met twaalf kamers en een enorme tuin, maar daar heb ik het geld niet voor."

Wat is je grootste extravagantie?

"Miskopen. Met het kaartje er nog aan. Bedden. Ik ben geobsedeerd door bedden. Net nog een gekocht voor veel geld, maar het ligt niet. Een ander bed staat bij

de buurman. En mijn zus heb ik ook een enorme hoeveelheid bedden gegeven."

Welke eigenschap waardeer je in een man?

"Dat hij zelfstandig is en vrij. Waardoor ik het ook ben. Tom zit niet op mijn nek. Ik kan om zes uur 's ochtends thuiskomen en dan zegt ie: 'Was het gezellig? Ga maar lekker slapen. Ik doe de kinderen wel.' Ongelooflijk."

En in een vrouw?

"Elkaar veel gunnen. In vriendschap en in het werk. Elkaar af en toe een complimentje maken. Dan gaat de ander stralen en ben je zelf ook blij."

Als welk dier zou je op aarde willen terugkeren?

"Wel een stevig dier. Een olifant."

Hoe zou je dood willen gaan?

"Snel."

RENÉE IN 'T KORT

Renée Fokker werd in 1961 in Nijmegen geboren als de op een na jongste van acht kinderen. Na de middelbare school gaat ze naar de toneelschool in Amsterdam waar ze in 1987 afstudeert. Ze speelt in meer dan dertig theaterstukken waaronder het door Botho Strauss geschreven en door Edwin de Vries geregisseerde **Fremde Fuehrerin** (1987), Theo van Gogh's **Maagd en Moordenaar** (1988) en diverse door Antoine Uitdehaag geregiseerde stukken, o.a. **Macbeth** (1991). In 2002 is ze te zien in **Nacht van de Bonobono's** van Gerardjan Rijnders en wordt ze genomineerd voor een Colombina. Een jaar later speelt ze in **Teorema** van Emio Greco. Voor haar rol in **Met grote blijdschap** (2004) bij het gezelschap Hummelinck Stuurman, staat ze op de nominatie voor een Theo d'Or. Sinds 2004 is zij verbonden aan Toneelgroep Amsterdam waar ze de afgelopen jaren rollen vertolkte in **Kruistochten**, **Hedda Gabler** en **Perfect Wedding**. Met de vier uur durende voorstelling **Scènes uit een huwelijk** staat ze eerst in Amsterdam, daarna – na zich de rol in het Duits eigen te hebben gemaakt – in Wenen op de planken. Op dit moment werkt ze mee aan de zes uur durende voorstelling **Romeinse Tragedies**. Renée Fokker excelleerde in diverse films. Voor haar rol van Diana in **Het Paradijs** (1999) van Maarten Treurniet kreeg ze de prijs voor Beste Actrice op – onder andere – het New York Filmfestival en werd ze genomineerd voor een Gouden Kalf. Onder regie van Theo van Gogh speelde ze in achtereenvolgens **Terug naar Oegstgeest** (1986), **Loos** (1989), **Blind Date** (1996) en **Baby Blue** (2000). Voor haar rol in **Blind Date** ontving ze een Gouden Kalf. In 2004 was ze te zien in **Het Mysterie van de Sardine** en in 2005 speelde ze Agnes in **Een Gelukkige Hand** van Pieter Verhoeff. In 2007 kon je haar zien in **Zadelpijn en ander damesleed**. Op televisie schitterde Renée onder andere in **De Zomer van '45** als Maria, een rol waarvoor ze de Gouden tv-ster kreeg. Verder werkte ze mee aan **Pleidooi, Vrouwenvleugel** (1994), **Grijpstra en De Gier** (2005), **Baantjer** (1995), **Novelle** en **Spangen** (2004 bij de TROS). Renée is getrouwd met cameraman Tom Erisman. Ze hebben een zoon van 14 en een dochter van 9.

